

Europeizace a zahraniční politika: prostor pro další výzkum¹

Tomáš Weiss²

Abstract: *Europeanization and Foreign Policy: Potential for Further Research*

This paper aims to review the existing debate on the relations between national and European levels in the EU and identify existing gaps. It aims at showing the current compartmentalization of the academic debate and suggesting a possible remedy. It discusses the current trends in Europeanization studies and shows that one of the dimensions (bottom-up) remains understudied. Similarly, the concept has been applied in the area of foreign policy in a very limited way to the detriment of our understanding of reality. Following these findings, the article suggests, firstly, that the relationship between the adjustment to European integration and the ability to pursue one's interest should be studied, both in terms of form and results, and, secondly, that foreign policy should be included in this research framework.

Keywords: *Europeanization; Foreign Policy; European Union; Interest Promotion; Research.*

1. Úvod

Evropská unie se v posledních dekáдах systematicky etabluje na mezinárodní scéně jako autonomní aktér. Její spektrum působnosti zahrnuje, řečeno slovy Smlouvy o Evropské unii, „všechny oblasti mezinárodních vztahů“ (Evropská unie 2010: 21.2), což v praxi znamená různou institucionalizaci jednotlivých oblastí vnějších vztahů od zahraničního obchodu až po společnou bezpečnostní a obrannou politiku. Členské státy ale z mezinárodní scény nezmizely a zůstávají aktéry s autonomní zahraniční politikou a klíčovým vlivem na podobu zahraniční politiky evropské. Výsledkem je relativně nepřehledný komplex zahraničně-politických vztahů, který se liší v závislosti na ukotvení konkrétní oblasti v primárním právu, politizaci tématu a shodě na substanci politiky mezi členskými státy, potažmo členskými státy a evropskými institucemi.

Akademická debata se utváření evropské zahraniční politiky pokouší reflektovat od samého počátku. V souvislosti s ustavováním různých forem spolupráce a integrace na úrovni Evropského společenství/Evropské unie se pozornost postupně přesouvá od otázek existence či neexistence evropské politiky přes její charakter a vytváření až po vzájemný vztah evropské a národní úrovně a roli členských států a jejich institucí.

Cílem tohoto příspěvku je stručně zhodnotit hlavní směry dosavadního výzkumu vzájemného vztahu evropské a národní úrovně v EU a identifikovat jejich nedostatky. S využitím

¹ Děkuji dvěma anonymním recenzentům a redakčnímu týmu SEPS za cenné poznámky a výtky k původní verzi textu, které významně přispěly k přehlednosti a kvalitě článku. Tento text byl zpracován v rámci projektu „Česká zahraniční politika v Evropské unii“ (P408/12/P493), podpořeného Grantovou agenturou České republiky.

² Vedoucí Katedry západoevropských studií, Fakulta sociálních věd UK, Rytířská 31, 11000 Praha 1, Česká republika / Czech Republic; Email: weiss@fsv.cuni.cz; Tel.: +420.224.186.205; Fax: +420.224.186.204.

literatury z oblasti širších evropských studií chce poukázat na kompartmentalizaci stávající odborné debaty a nabídnout možnosti pro další výzkum založený právě na překonání hranic mezi jednotlivými přístupy. Pozornost je věnována především potenciálu využití konceptu europeizace³ v oblasti zahraniční politiky a jeho propojení (v literatuře naznačené, ale nevyužitě) s otázkou prosazování zájmů na evropské úrovni. Naznačeny jsou pro českého čtenáře také zvláštní možnosti, které nabízí v tomto kontextu výzkum zahraniční politiky České republiky jakožto jednoho z relativně nových členských států, který se v prostředí EU stále do značné míry etabluje.

Článek je strukturován do pěti částí včetně tohoto úvodu. Druhá část stručně představuje mainstreamové teorie mezinárodních vztahů a to, jak se vypořádaly s existencí evropské zahraniční politiky. Ukazuje, jak ani jedna z hlavních teorií není schopna vysvětlit oba podstatné atributy evropské zahraniční politiky, tedy její existenci a dlouhodobé prohlubování na jedné straně a lpění členských států na své suverenitě i za cenu suboptimální evropské politiky na straně druhé. Třetí část představuje koncept europeizace, který se právě otázkou národní politiky v rámci evropských struktur pokusil postihnout. Identifikuje různé podoby europeizace, které akademická literatura používá, a naznačuje, že v průběhu času vymizel klíčový aspekt konceptu, kterým je jeho souvislost s prosazováním zájmů. Tomu se věnuje zcela autonomní debata, která zase naopak z velké části ignoruje diskusi europeizační. Čtvrtá část se obrací k možnosti využití europeizace pro analýzu zahraniční politiky a ukazuje, jakým způsobem se toho dosud akademická literatura zhostila, respektive co v literatuře chybí. V závěrečné páté části jsou potom všechna tato vlákna spojena dohromady a jsou naznačeny různé výzkumné cesty, které propojení těchto dosud převážně nezávislých diskusí umožňuje.

Napřed je ovšem zapotřebí upřesnit, co se v tomto článku rozumí pod pojmem zahraniční politika. Standardní definice zahraniční politiky ji pojímá jako „strategii nebo přístup zvolený národní vládou k dosažení svých cílů ve vztazích s vnějšími entitami“ (Hudson 2008: 12). Evropská unie sice nemá „národní vládu“, ale zcela nepochybně má snahu dosahovat svých cílů ve vztazích s vnějšími entitami. Činí tak pod dvěma různými označeními - „zahraniční politika“ (*foreign policy*) a „vnější vztahy“ (*external relations*). Zatímco první oblast spadá pod společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, a tedy podléhá jednomyslnému rozhodování, vnější vztahy označují ten typ vztahů se státy mimo území Evropské unie, který patří do kompetence Evropské komise, jako je zahraniční obchod, rozvojová politika nebo politiky rozšíření a sousedství. Větší část této stati se věnuje zahraniční politice v užším významu, v závěru se ovšem obě oblasti pokusí spojit do jediného rámce.

³ Jak je ukázáno dále v textu, termín europeizace se v současnosti používá především pro označení vzájemného ovlivňování evropské a národní úrovně v rámci Evropské unie. Z tohoto důvodu tento článek také používá termín europeizace, nikoli evropeizace, který se v českém odborném diskursu také objevuje (Dančák et al. 2005; Zemanová 2008; ale srov. Rovná et al. 2007; Tomášek 2009). Koncept se totiž primárně vztahuje k EU a integraci v jejím rámci, nikoli Evropě jako kontinentu (analogicky k názvu měny euro nebo běžně používaným novotvarům eurokomisař, europoslanec atd.).

2. Evropská integrace a zahraniční politika

Přes několik pokusů ve svých začátcích se evropská integrace zahraniční politice dlouhé roky vyhýbala, přestože oba hlavní směry uvažování o evropské integraci – federalismus a (neo)funkcionalismus – menší či větší spolupráci předpokládaly. Neúspěch Evropského obranného společenství a omezení integračních procesů na oblast hospodářství a obchodu naznačil, že státy nepovažují svoji existenci za překonanou, jak se federalisté domnívali, a nehodlají se zbavit své odpovědnosti za zahraniční a bezpečnostní politiku ve prospěch nadnárodního celku. Po neúspěších Fouchetových plánů a vytvoření Evropské politické spolupráce (EPS) se ovšem ukázalo, že se státy nehodlají této odpovědnosti vzdát ani pod tlakem funkčního spill-overu z kvetoucí ekonomické integrace, jak předpokládali neofunkcionalisté.

Na druhou stranu ale vznik EPS v roce 1970 (a rozšíření o tři nové státy o pár let později) ukázal, že je evropská integrace životaschopný a dlouhodobý proces, který nelze ignorovat a který zasahuje nějakým, byť omezeným způsobem i do oblasti zahraniční politiky. Musely se s ním proto vypořádat i klasické teorie mezinárodních vztahů, které evropskou integraci do té doby povětšinou ignorovaly. Na existenci Evropského společenství (a později Evropské unie) a na spolupráci jeho členů v oblasti zahraniční politiky ovšem akademici zvýrazňovali ty jevy, které jejich teoretickému zaměření konvenovaly. Tak mohli (neo)realisté poukazovat na skutečnost, že si státy drží v zahraniční a bezpečnostní politice právo veta, když odmítají změnit jednomyslný způsob rozhodování. Na druhé straně liberální institucionalisté poukazovali na výhodnost vytváření stálých institucí, čímž vysvětlovali vznik EPS nebo později společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), a různou úroveň podpory další institucionalizaci mezi členskými státy odvozovali od jejich odlišného důrazu na vzájemnou spolupráci.

Na rozdíl od těchto na stát a strukturu zaměřených přístupů vysvětlovali konstruktivisté vznik spolupráce v zahraniční politice na základě sdílení a přenosu idejí. Tak je možné chápat Evropskou unii jako společenství sdílených hodnot, v rámci kterého je na jednotlivé členy vyvíjen, byť neformální, tlak jednat, jak se sluší. Spolupráce v zahraniční politice je potom koncipována jako snaha členských států prosazovat stejné ideje i na mezinárodní úrovni, odkud už je jen krok ke konceptualizaci EU jako normativní mocnosti (Manners 2002). V extrémním případě lze EU interpretovat jako pokus zbavit se tlaku anarchického systému a dospět k novému stupni vývoje organizaci mezinárodního společenství ve formě „post-moderního státu“ (Sorensen 2001; Cooper 2004). Zahraniční politika Evropské unie by tak byla vedena snahou rozšířit tuto post-modernitu i do ostatních částí světa.

Žádný z těchto přístupů ovšem není schopen bez problémů a komplexně vysvětlit způsob, jakým se zahraniční politika Evropské unie za posledních 40 let formovala. Z pohledu konstruktivismu se příliš často ukazuje, že se členské státy ve prospěch sdílených idejí a identit nejsou ochotny vzdát často i unilaterální obhajoby svých národních zájmů, jako tomu například je v případě německého přístupu k energetické bezpečnosti (srov. Verhoeff, Niemann 2011). Zároveň je ale jasně patrná tendence členských států hledat v mnoha otázkách kompromisy i za cenu potlačení některých parciálních zájmů, jako například snaha členských států vymezit si oblasti v rámci rozvojové spolupráce (European Union 2005). Samostatným problémem je navíc

otázka existence národního zájmu, autonomie jeho vytváření (srov. Drulák, Braun 2010) a vztah mezi národním zájmem a zastupováním členských států v jednáních v rámci Rady EU (srov. Juncos, Reynolds 2007). Právě vzájemným vztahem mezi prioritami členských států, tlakem jednání na evropské úrovni i prostředím společenství ostatních států se zabývají autoři, kteří pracují s konceptem europeizace. Ten si neklade za cíl stát se obecnou teorií mezinárodních vztahů, jedná se spíše o teorii nebo koncept střední úrovně (Howell 2004: 2; Wong, Hill 2011). Pokouší se nicméně propojit v jednom přístupu jak poznatek, že členské státy zůstávají důležitými aktéry evropské politiky, tak i uvědomění, že jejich aktivity a možnosti jsou ovlivňovány evropskými institucemi, procedurami a vazbou na ostatní státy.

3. Koncept europeizace a jeho opomíjená dimenze prosazování zájmů

Pojem europeizace se v odborné literatuře stal populární od konce osmdesátých let a koncem tisíciletí byl už široce používán (Olsen 2002: 922). Přesto poměrně dlouho trvalo, než se akademická obec shodla na tom, co si vlastně pod tímto termínem představit a jak jej vymezit vůči ostatním pojmům, které se při výzkumu Evropské unie používají. Jednotliví autoři používali označení „europeizace“ pro zcela odlišné jevy, které spolu nemusely ani vzájemně souviset, a tato „rozpínavost konceptu“ (*concept stretching*) začala bránit vzájemnému porozumění (Radaelli 2003: 27; srov. Sartori 1970: 1034). Olsen (2002) tak ve svém přehledu aktuální debaty například rozlišoval hned pět různých způsobů použití termínu europeizace v odborném diskursu, kterými podle něj byly změny ve vnějších hranicích EU, vytváření institucí na evropské úrovni, narušení národních systémů vládnutí, vývoz formy organizace politického života a projekt politického sjednocování. Europeizace se stala velice moderním konceptem využitelným v mnoha směrech výzkumu, ale zároveň nedokázala soustředit odbornou debatu kolem jediného jevu, který má být analyzován a pochopen.

Olsenův výčet také naznačuje, že europeizace v nejširším chápání měla od počátku potenciál překryvu s celou řadou jiných konceptů. Je třeba otázkou, jestli vytváření institucí na evropské úrovni nezkoumá už dostatečně široce například supranacionalismus (Stone Sweet, Sandholtz 1998; Stone Sweet et al. 2001) a projekt politického sjednocování federalismus nebo neofunkcionalismus. V případě narušení národních systémů vládnutí se potom nabízí koncept víceúrovňového vládnutí, který analyzuje právě přesun pravomocí z národní úrovně na úroveň substátní nebo nadnárodní (Marks et al. 1996; Hooghe, Marks 2001). Jak zdůrazňuje Bulmer, široké používání pojmu do značné míry zamlžilo skutečnost, že europeizace by neměla být považovaná za teorii, ale za „jev, který se množstvím teoretických přístupů snaží vysvětlit“ (2007: 47). Tomu odpovídá i fakt, že se řada autorů, kteří se věnovali stejnému tématu – vztahu mezi evropskou a národní úrovní –, byla schopna pojmu europeizace vyhnout (Kassim et al. 2000; Wessels et al. 2003).

I v současnosti je možné nalézt celou řadu různých použití pojmu europeizace v evropských studiích i v řadě příbuzných oborů. Conway a Patel (2010) například chápou europeizaci perspektivou historiků jako celou řadu politických, sociálních a ekonomických procesů, které byly v průběhu dějin spojovány s označením „evropský“, a to nejen ve smyslu integračním, ale i ve

smyslu vzájemného vymezení a konfliktu. V tomto ohledu se jejich pojetí europeizace netýká pouze Evropy a už vůbec nemá žádnou výraznější souvislost s Evropskou unií. Přesto lze tvrdit, že velká část autorů akceptovala, že europeizace označuje primárně proces vzájemného ovlivňování evropské a národní úrovně v EU.

Obecně lze říci, že se v současnosti koncept europeizace používá převážně k popisu vlivu, který má evropská integrace na domácí instituce a politiky (Börzel, Risse 2000; Bache, Marshall 2004; Bulmer, Radaelli 2004; Hughes et al. 2005; Larsen 2005; Wong 2006; Lenschow 2006; Graziano, Vink 2007; Axt et al. 2007; Faist, Ette 2007; Ladrech 2010). V debatě ale zůstává povědomí o tom, že se proces europeizace ve skutečnosti skládá ze tří různých, vzájemně provázaných směrů vlivu – kromě vlivu evropské úrovně na domácí (*downloading*) také z vlivu domácí úrovně na evropskou (*uploading*) a vlivu mezi členskými státy navzájem (*cross-loading*) (Howell 2009). Někteří autoři se tak pokoušejí do své analýzy zahrnout i ostatní typy vlivů – především prosazování zájmů na evropské úrovni, které chápou jako úzce spjaté s přizpůsobováním národních institucí a politik integračnímu procesu (Bomberg, Peterson 2000; Börzel 2002; Börzel 2003; Bulmer et al. 2007; Tulmets 2009). Studium domácích institucí jako nezávislé proměnné je důležité i z toho důvodu, že na jejich podobě a síle záleží i přesný dopad, který integrace na členský stát má (Risse et al. 2001; Héritier 2001; Bache, Marshall 2004: 1–2; Mastenbroek, Kaeding 2006; Radaelli, Pasquier 2007: 39; Fontana 2011).

Otázka prosazování zájmů na evropské úrovni, tedy *uploading*, zůstává do určité míry mimo hlavní pozornost europeizačního výzkumu. A to i přes přijímaný fakt, že schopnost prosazovat zájmy v EU je přímým důsledkem toho, jak jsou národní instituce schopny přizpůsobit svoji činnost bruselským psaným i nepsaným pravidlům (srov. Lewis 2008), a současně že europeizační tlaky na národní úroveň souvisí s nesouladem (*misfit*) mezi národní politikou a tím, jak je v jednáních definovaná politika evropská (Börzel, Risse 2000; Börzel 2002). Přizpůsobování se integraci a prosazování svých zájmů v jejich rámci je tak vzájemně konstitutivní. Literatura tuto skutečnost reflektuje, protože v ní vidí jeden z hlavních metodologických problémů konceptu europeizace, kdy není jasné, co je závislá a co nezávislá proměnná ve vztahu EU-národní úroveň (srov. Caporaso 2007). Zároveň ji ale vědomě ignoruje a soustředí se jen na jeden směr, tedy změny na národní úrovni v důsledku evropské integrace.

Výjimkou není ani česká odborná debata. Ta se zejména v souvislosti se vstupem České republiky do EU a prvními dopady členství europeizací intenzívně zabývala, přičemž pokryla široké spektrum od koncepční debaty (srov. Dančák et al. 2005; Zemanová 2007) přes změny v institucích (srov. Šlosarčík 2006; Pitrová et al. 2007; Fiala et al. 2007; Hloušek, Pšejja 2008; Havlík 2009; Fiala 2009; Cabada, Hloušek 2009) a politikách či celých oblastech státní moci (srov. Zemanová 2008; Tomášek 2009; Dvořáková 2010; Brusenbauch Meislová 2012) až po komparace dopadu členství ve vybraných členských a kandidátských státech (srov. Rovná et al. 2007). Otázce vlivu národních států na evropskou politiku nebo dokonce specificky vlivu ČR na evropskou politiku se ale česká europeizační debata vyhnula.

Vlivu národních států na evropskou politiku, především ve formě prosazování státních zájmů, se nicméně pochopitelně věnuje velké množství literatury mimo rámec studia europeizace.

Prominentní část tohoto výzkumu staví na teorii racionální volby, bere členské státy jako unitární aktéry s předem formulovanými zájmy a soustředí se na formální rozložení hlasů v Radě EU, různé možnosti vítězných koalic a blokačních minorit a úspěšnost států při hlasováních (Tsebelis, Garrett 2000; Moberg 2002; Selck 2006; Naurin, Wallace 2008). Součástí této skupiny je i výzkum zaměřený na roli evropských institucí a jejich možnost ovlivnit výslednou politiku, především Evropské komise (Christiansen, Jørgensen 1998; Blauburger, Weiss 2013), předsednictví (Metcalfe 1998; Tallberg 2003; Tallberg 2006) a Evropského parlamentu (Brandsma 2013). Druhá skupina výzkumu, která často staví na konstruktivistických východiscích, považuje národní zájmy za vytvářené a přetvářené během interakce mezi aktéry. Tato část literatury se zaměřuje na jednotlivé aktéry, kteří se do procesu jednání zapojují, a zkoumá jejich socializaci, ať už na úrovni národní nebo nadnárodní (Checkel 2005; srov. Beyers, Trondal 2004; Lewis 2005; Juncos, Pomorska 2006). Kritizuje racionální volbu a kvantitativní výzkum rozhodování v Radě s tím, že ignorují neformální pravidla, podle nichž se jednání v Bruselu řídí (Heisenberg 2005). Zároveň se zabývá jinými způsoby přesvědčování v Radě, než je na síle a velikosti založené vyjednávání (*bargaining*), jako je například přesvědčování (*arguing*) (Risse 2000; Reinhard 2012) nebo řešení problémů (*problem-solving*) (Elgström, Jönsson 2000). Pozornost je věnována také koordinaci národních postojů (Wright 1996; Kassim et al. 2000; Kassim et al. 2001; Dimitrova, Toshkov 2007; Karlas et al. 2013) a vlivu nestátních aktérů, ať už se jedná o nevládní organizace (Joachim, Dembinski 2011) nebo podniky (Andersen, Eliassen 1991; Grande 1996; van Schendelen 2010). Nic z toho ale otázku prosazování zájmů přímo nespojuje s vlivem evropské úrovně na národní prostředí, jak to nabízí europeizace (pro výjimku viz Kaminska 2010).

4. Europeizace a zahraniční politika

První práce, které se europeizací zabývaly, se soustředily na komunitární politiky (srov. Börzel 2002). Zahraniční politika byla považovaná za jedinečnou oblast, v níž je přizpůsobování se evropské integraci méně pravděpodobné, vliv integrace méně patrný a také obtížně zkoumatelný (Miskimmon, Paterson 2003; Major 2005). Na rozdíl od komunitárních politik si v ní totiž členské státy udržely podstatně větší kontrolu. Výsadní postavení patřilo Radě a ostatní důležité instituce měly pouze roli asistenční (Komise), právo být informovány (Parlament) nebo dokonce z rámce politiky vypadly úplně (Soud). V Radě navíc členské státy rozhodovaly jednomyslně. Nemohlo tak dojít k tomu, co europeizace předpokládá, tedy k nesouladu mezi národní a evropskou úrovní. Pokud by stát s něčím nesouhlasil, měl vždy možnost rozhodnutí na evropské úrovni vetovat.

Postupem času ale začaly být stále více slyšet hlasy, že situace není tak jednoduchá, jak by se na první pohled mohlo zdát. Některé výzkumy ukázaly, že europeizace působí i mimo původní výzkumný rámec, který se soustředil na přizpůsobování členských států povinnostem vyplývajícím z komunitárních politik a aktivitě v evropských institucích. Vliv evropské integrace bylo například možné sledovat ve státech, které nebyly členy Evropské unie (Schimmelfennig, Sedelmeier 2007; Ozel 2013). Podobně někteří autoři ukázali, že je možné vysledovat změny vyvolané členstvím v EU i v politikách, které na evropské úrovni ještě nejsou zcela

konstituované, jako je například obrana (Irondele 2003). Navíc výzkum naznačoval, že se členské státy nějakým způsobem při vytváření své zahraniční politiky evropské integraci přizpůsobují (Smith 2004). Nebyl proto důvod zahraniční politiku perspektivou europeizace nezkoumat (Moumoutzis 2011). Ve skutečnosti je spíše pozoruhodné, že se o relevanci europeizace pro zahraniční politiku vedla polemika. Některá z klíčových děl, na nichž literatura v této oblasti staví, totiž ani v nejmenším nenaznačují, že by změny na národní úrovni vyžadovaly vymahatelnost evropských pravidel. Například Knill a Lehmkuhl (2002) definovali tři mechanismy europeizace související s různými typy vytváření evropské politiky. Jeden z nich počítá na evropské úrovni pouze se zarámováním tématu (*framing*), které vyvolává změnu názorů a očekávání na úrovni národní, čemuž i velmi slabě institucionalizovaná SZBP vyhovuje.

Literatura k europeizaci zahraniční politiky je nicméně dosud nepočtená a tímto výzkumem se zabývá jen velmi omezený počet autorů. Zároveň platí, že tato oblast trpí stejnými problémy jako zbytek literatury k europeizaci, tedy zaměřením na výzkum změn na národní úrovni a nedostatkem provázanosti *downloading-uploading*. Jedna skupina prací se zaměřuje na přizpůsobování národních institucí, především ministerstev zahraničí, potřebám evropské spolupráce. Například Pomorska (2007) ukázala, jak se polské ministerstvo zahraničí před vstupem do EU a těsně po něm muselo naučit reagovat dostatečně rychle na ohromné množství vnitroustřední komunikace k SZBP. Druhá, výrazně početnější skupina autorů se pak zabývá přizpůsobením obsahu národních zahraničních politik evropské spolupráci (Torreblanca 2001; Larsen 2005; Wong 2006; Miskimmon 2007; Palosaari 2011; Raimundo 2013).

5. Místo závěru: možné směry dalšího výzkumu

Koncept europeizace se pokusil vypořádat s problémy, které měly širší teorie mezinárodních vztahů s existencí a dalším rozvojem evropské integrace. V průběhu času se jeho původně velice rozsáhlý význam velmi zúžil, což na jednu stranu zabránilo přílišnému rozpínání konceptu a udrželo debatu srozumitelnou, na stranu druhou z ní ale vyřadilo řadu důležitých souvislostí, které širší chápání europeizace umožňuje. Rozpínání konceptu je možné považovat za problém, protože při něm dochází k propojování jevů, které nemají žádnou souvislost. Ignorování (možná) existujících souvislostí kvůli snaze udržet význam konceptu co nejužší je ale z hlediska poznávání také problematické. Budoucí výzkum, který bude na europeizaci stavět, by tak měl lépe propojit její jednotlivé dimenze, především *downloading* a *uploading*, tedy výzkum přizpůsobování státních institucí a politik s výzkumem prosazování zájmů, a měl by zahrnout zahraniční politiku, jako jednu z oblastí, v nichž se Evropská unie a její členské státy vzájemně ovlivňují.

Právě propojení s vlivem evropské integrace na podobu institucí a politik členských států může obohatit i stávající debatu o prosazování státních zájmů na národní úrovni, jak byla naznačena výše. Ta ve své mainstreamové, racionalistické podobě vliv evropské úrovně zcela ignoruje a předpokládá předem definované národní zájmy. Ve své konstruktivismem inspirované podobě sice vliv evropské spolupráce uznává, soustředí se ale na jeho dopad na jednotlivce a jeho socializaci, případně na proces vytváření národních pozic. Stejně jako racionalisté ale ani

konstruktivisté nerozlišují odlišné podoby integrace v jednotlivých politikách a z nich vyplývající různý tlak na národní úroveň.

Nabízejí se tak hned dva volně propojené směry výzkumu. V první řadě je nutno se ptát, jaká přesně je vazba mezi přizpůsobováním evropské integraci a prosazováním zájmů, a to jak vzhledem k formě, tak i výsledku. Prosazují státy své zájmy jinak v oblastech, ve kterých musely své instituce více přizpůsobit, než v politikách, u nichž k žádné změně nedošlo nebo byla minimální? Vzhledem k rozdílnému dopadu europeizace na jednotlivé členské země, který souvisí s domácím kontextem, jsou státy, jež své instituce více přizpůsobí, úspěšnější než země, jejichž vnitřní organizace neprojde reformou? Z toho, co víme o europeizaci, je možné formulovat i určité hypotézy, které by bylo možné testovat. Například je možné očekávat, že aktivita států a širě nástrojů, které budou využívat pro *uploading* svých preferencí na evropskou úroveň, bude korelovat se závazností a vymahatelností vznikajících politik, protože státy budou mít větší potřebu ovlivnit rozhodnutí s výraznějším dopadem a omezit potenciální nesoulad mezi evropskou a národní regulací. Zároveň by měla jejich aktivita a počet využívaných nástrojů souviset s počtem aktérů zapojených do tvorby rozhodnutí. Politika, na jejímž vytváření, schvalování i implementaci se podílí pouze Rada, respektive členské státy, bude vyžadovat menší aktivitu než politika, na niž se vedle členských států podílejí i Komise, Parlament a nestátní aktéři, například formou účasti v expertních skupinách Komise. Jak tyto otázky a hypotézy naznačují, vhodný se zdá především komparativní přístup, ať už formou srovnání napříč politikami nebo napříč členskými státy.

Ve druhém sledu následuje otázka začlenění zahraniční politiky do tohoto rámce. Přijmeme-li tezi, že europeizaci podléhá i zahraniční politika členských států, je možné ji podrobit stejnému zkoumání jako ostatní oblasti a pokládat si všechny výše uvedené otázky. Ve svém širším pojetí, tedy jako vnější vztahy/zahraněční politika, se zahraniční politika dokonce zdá pro takový výzkum velmi vhodná. Vnější vztahy EU zahrnují celou řadu oblastí, které se od sebe liší mírou vymahatelnosti evropských rozhodnutí i mírou zapojení evropských institucí a dalších aktérů. Na jednom konci spektra se nachází společná obchodní politika, kde má EU výlučnou pravomoc, Komise hraje klíčovou roli a Parlament je plně zapojen do rozhodování. U společné bezpečnostní a obranné politiky na druhém konci je naopak vše pod kontrolou členských států se slabou koordinační rolí Evropské služby pro vnější činnost. Mezi těmito extrémy nalezneme řadu politik s různým stupněm integrace a závaznosti, jako je například politika rozšiřování a sousedství (kde Komise hraje vedoucí roli a Parlament má možnost o řadě zásadních otázek spolurozhodovat, ale členské státy jednájí často autonomně a udržely si v mnoha otázkách právo veta) nebo politika podpory demokracie a lidských práv (její hlavní část spadá pod SZBP a autonomní činnost členských států, ale Komise ji doplňuje prostřednictvím některých finančních nástrojů). Ve shodě s výše uvedeným by potom mělo být možné hypotetizovat, že členské státy budou při hájení svých zájmů a snaze o ovlivňování evropské politiky aktivnější a co do počtu využívaných nástrojů vynalézavější ve společné obchodní politice, respektive politice sousedství, než v politice lidskoprávní, nebo dokonce obranné.

Zahraníční politika je pro takový výzkum výhodná ještě z dalšího důvodu. Europeizace probíhá v různých členských státech různě v závislosti na domácích podmínkách, jako je například počet a síla tzv. „držitelů veta“, tedy aktérů, kteří mohou z partikulárních důvodů blokovat přizpůsobování národních struktur a politik evropské integraci (srov. Risse et al. 2001: 9 ff). Tito držitelé veta se pochopitelně liší napříč politikami, protože souvisejí s podobou vnitřního uspořádání odpovědných institucí a silou a charakterem příslušného sektoru a dalšími faktory, a výpovědní síla srovnávání napříč politikami je tím do určité míry omezena. Zahraniční politika ve svém širokém chápání se naproti tomu některým z těchto problémů vyhýbá. Národní pozice pro většinu oblastí vznikají v rámci jediného úřadu, obvykle ministerstva zahraničí, a možnost vyvozovat závěry z komparace je tak větší než v jiných případech.

Pro české prostředí je tento směr výzkumu obzvláště atraktivní, a to hned z několika důvodů. Česká republika je členem Evropské unie relativně omezenou dobu. Je tak možno předpokládat, že je přizpůsobování se členství, zejména v procesních a institucionálních aspektech, stále ještě probíhající proces. Rozdíl mezi oblastmi, v nichž je tlak evropské integrace větší, a těmi, kde není taková potřeba instituce a procesy rychle adaptovat, je potenciálně větší a jednodušeji vysledovatelný než u starých členských států, u nichž změny nepochybně zasáhly během několika dekád členství všechny oblasti veřejného života (srov. Irondelle 2003). Za druhé se nabízí srovnání ČR a dalších obdobně velkých států z regionu, které mají společnou historii a případně také podobnou administrativní nebo dokonce zahraničně-politickou tradici. Taková komparace by mohla být užitečná při hledání souvislosti mezi přizpůsobením národních struktur a úspěšností prosazování svých pozic, respektive při zkoumání vlivu rezistence národních struktur na způsob prosazování zájmů. V každém případě nabízí koncept europeizace přes množství publikací, které se mu v posledních dekádách věnovaly, stále dost prostoru pro originální a zajímavý výzkum i nad rámec úzkého přizpůsobování národních institucí a politik.

Literatura

- Andersen, S.S. - Eliassen, K.A. (1991): European Community lobbying, *European Journal of Political Research*, roč. 20, č. 2, s. 173–187. DOI: 10.1111/j.1475-6765.1991.tb00262.x
- Axt, H.-J. - Milososki, A. - Schwarz, O. (2007): Europäisierung - ein weites Feld. *Literaturbericht und Forschungsfragen*, *Politische Vierteljahresschrift*, roč. 48, č. 1, s. 136–149.
- Bache, I. - Marshall, A. (2004): Europeanisation and Domestic Change: A Governance Approach to Institutional Adaptation in Britain, *Queen's Papers on Europeanization*, č. 5.
- Beyers, J. - Trondal, J. (2004): How Nation States “Hit” Europe: Ambiguity and Representation in the European Union, *West European Politics*, roč. 27, č. 5, s. 919–942. DOI: 10.1080/0140238042000283265
- Blauberger, M. - Weiss, M. (2013): ‘If you can’t beat me, join me!’ How the Commission pushed and pulled member states into legislating defence procurement, *Journal of European Public Policy*, roč. 20, č. 8, s. 1120–1138. DOI: 10.1080/13501763.2013.781783
- Bomberg, E. - Peterson, J. (2000): Policy Transfer and Europeanization: Passing the Heineken Test?, *Queen's Papers on Europeanization*, č. 2.

- Börzel, T.A. (2002): Pace-Setting, Foot-Dragging, and Fence-Sitting: Member State Responses to Europeanization, *Journal of Common Market Studies*, roč. 40, č. 2, s. 193–214. DOI: 10.1111/1468-5965.00351
- Börzel, T.A. (2003): Shaping and Taking EU Policies. Member State Responses to Europeanization, *Queen's Papers on Europeanization*, č. 2.
- Börzel, T.A. - Risse, T. (2000): When Europe Hits Home: Europeanization and Domestic Change, *European Integration online Papers*, roč. 4, č. 15.
- Brandsma, G.J. (2013): Bending the rules: Arrangements for sharing technical and political information between the EU institutions, *European Integration online Papers*, roč. 17, č. Special Issue 1, s. 1–22.
- Brusenbauch Meislová, M. (2012): *Evropeizace české zahraniční rozvojové spolupráce*, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci.
- Bulmer, S. (2007): Theorizing Europeanization, in: P. Graziano - M. P. Vink (eds.): *Europeanization: New Research Agendas*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, s. 46–58.
- Bulmer, S. - Dolowitz, D. - Humphreys, P. - Padgett, S. (2007): *Policy Transfer in European Union Governance. Regulating the utilities*, London and New York, Routledge.
- Bulmer, S. - Radaelli, C.M. (2004): The Europeanisation of National Policy?, *Queen's Papers on Europeanization*, č. 1.
- Cabada, L. - Hloušek, V. (2009): *Eurovolby 2009: prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Caporaso, J.A. (2007): The Three Worlds of Regional Integration Theory, in: P. Graziano - M. P. Vink (eds.): *Europeanization: New Research Agendas*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, s. 23–34.
- Checkel, J.T. (2005): International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework, *International Organization*, roč. 59, č. 4, s. 801–826.
- Christiansen, T. - Jørgensen, K.E. (1998): Negotiating Treaty Reform in the European Union: The Role of the European Commission, *International Negotiation*, roč. 3, č. 3, s. 435–452. DOI: 10.1163/15718069820848319
- Conway, M. - Patel, K.K. (2010, eds.): *Europeanization in the Twentieth Century: Historical Approaches*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Cooper, R. (2004): *The Breaking of Nations: Order and Chaos in the Twenty-First Century*, London, Atlantic Books.
- Dančák, B. - Fiala, P. - Hloušek, V. (2005, eds.): *Evropeizace: nové téma politologického výzkumu*, Brno, Masarykova univerzita.
- Dimitrova, A. - Toshkov, D. (2007): The Dynamics of Domestic Coordination of EU Policy in the New Member States: Impossible to Lock In?, *West European Politics*, roč. 30, č. 5, s. 961–986. DOI: 10.1080/01402380701617381
- Drulák, P. - Braun, M. (2010, eds.): *The Quest for the National Interest. A Methodological Reflection on Czech Foreign Policy*, Frankfurt am Main, Peter Lang.
- Dvořáková, V. (2010): *Evropeizace veřejné sféry*, Praha, Beck.
- Elgström, O. - Jönsson, C. (2000): Negotiation in the European Union: bargaining or problem-solving?, *Journal of European Public Policy*, roč. 7, č. 5, s. 684–704. DOI: 10.1080/13501760010014902
- European Union (2005): *The European Consensus on Development (2006/C 46/01)*, Brussels, 20 December.
- Evropská unie (2010): *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii*, Úřední věstník Evropské unie, roč. 2010, č. C 83, s. 13–45.

- Faist, T. - Ette, A. (2007, eds.): *The Europeanization of National Policies and Politics of Immigration: Between Autonomy and the European Union*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Fiala, P. (2009, ed.): *Evropeizace zájmů: politické strany a zájmové skupiny v České republice*, Brno, Mezinárodní politologický ústav.
- Fiala, P. - Hloušek, V. - Krpec, O. (2007): *Evropeizace českých odborových svazů: proměny strategie reprezentace zájmů a okruhu partnerů v procesu evropské integrace*, *Politologický časopis*, roč. 14, č. 2, s. 95–109.
- Fontana, M.-C. (2011): *Europeanization and domestic policy concertation: how actors use Europe to modify domestic patterns of policy-making*, *Journal of European Public Policy*, roč. 18, č. 5, s. 654–671. DOI: 10.1080/13501763.2011.586794
- Grande, E. (1996): *The state and interest groups in a framework of multi-level decision-making: The case of the European Union*, *Journal of European Public Policy*, roč. 3, č. 3, s. 318–338. DOI: 10.1080/13501769608407037
- Graziano, P. - Vink, M.P. (2007, eds.): *Europeanization: New Research Agendas*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Havlík, V. (2009): *České politické strany a evropská integrace: evropeizace, evropanství, euroskepticismus?*, Brno, Masarykova univerzita.
- Heisenberg, D. (2005): *The institution of “consensus” in the European Union: Formal versus informal decision-making in the Council*, *European Journal of Political Research*, roč. 44, č. 1, s. 65–90. DOI: 10.1111/j.1475-6765.2005.00219.x
- Héritier, A. (2001, ed.): *Differential Europe: the European union impact on national policymaking*, Lanham, Rowman & Littlefield.
- Hloušek, V. - Pšeja, P. (2008): *Evropeizace politických stran a stranického systému v České republice*, *Politologický časopis*, roč. 15, č. 4, s. 299–317.
- Hooghe, L. - Marks, G. (2001): *Multi-level governance and European integration*, Lanham, Rowman & Littlefield.
- Howell, K.E. (2004): *Developing Conceptualisations of Europeanization: Synthesising Methodological Approaches*, *Queen’s Papers on Europeanization*, č. 3.
- Howell, K.E. (2009): *Europeanization, globalization and domestication: financial services regulation in the UK*, *International Journal of Law and Management*, roč. 51, č. 5, s. 310–326. DOI: 10.1108/17542430910988900
- Hudson, V.M. (2008): *The history and evolution of foreign policy analysis*, in: S. Smith - A. Hadfield - T. Dunne (eds.): *Foreign Policy: Theories, Actors, Cases*, Oxford, Oxford University Press, s. 11–30.
- Hughes, J. - Sasse, G. - Gordon, C. (2005, eds.): *Europeanization and Regionalization in the EU’s Enlargement to Central and Eastern Europe: The Myth of Conditionality*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Irondele, B. (2003): *Europeanization without the European Union? French military reforms 1991- 96*, *Journal of European Public Policy*, roč. 10, č. 2, s. 208–226. DOI: 10.1080/1350176032000059008
- Joachim, J. - Dembinski, M. (2011): *A contradiction in terms? NGOs, democracy, and European foreign and security policy*, *Journal of European Public Policy*, roč. 18, č. 8, s. 1151–1168.
- Juncos, A.E. - Pomorska, K. (2006): *Playing the Brussels game: Strategic socialisation in the CFSP Council Working Groups*, *European Integration online Papers*, roč. 10, č. 11.
- Juncos, A.E. - Reynolds, C. (2007): *The Political and Security Committee: Governing in the Shadow*, *European Foreign Affairs Review*, roč. 12, s. 127–147.

- Kaminska, J. (2010): The Link between National Foreign Policy and the Performance of a Country in the European Union: The Polish Case, *Journal of Contemporary European Research*, roč. 6, č. 1, s. 69–84.
- Karlas, J. - Weiss, T. - Šlosarčík, I. - Dostál, V. (2013): Systémová koordinace evropských záležitostí: Středně velké státy a SZBP, *Mezinárodní vztahy*, roč. 48, č. 4, s. 5–25.
- Kassim, H. - Menon, A. - Peters, B.G. - Wright, V. (2001, eds.): *The National Co-ordination of EU policy: The European Level*, Oxford, Oxford University Press.
- Kassim, H. - Peters, B.G. - Wright, V. (2000, eds.): *The National Co-Ordination of EU Policy: The Domestic Level*, Oxford, Oxford University Press.
- Knill, C. - Lehmkuhl, D. (2002): The national impact of European Union regulatory policy: Three Europeanization mechanisms, *European Journal of Political Research*, roč. 41, s. 255–280. DOI: 10.1111/1475-6765.00012
- Ladrech, R. (2010): *Europeanization and national politics*, Houndmills, Palgrave Macmillan.
- Larsen, H. (2005): *Analysing the Foreign Policy of Small States in the EU: The Case of Denmark*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Lenschow, A. (2006): Europeanisation of public policy, in: J. Richardson (ed.): *European Union. Power and Policy-making*, Abingdon, Routledge, s. 54–70.
- Lewis, J. (2005): The Janus Face of Brussels: Socialization and Everyday Decision Making in the European Union, *International Organization*, roč. 59, č. 4.
- Lewis, J. (2008): Strategic Bargaining, Norms and Deliberation, in: D. Naurin - H. Wallace (eds.): *Unveiling the Council of the European Union. Games Governments Play in Brussels*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, s. 165–184.
- Major, C. (2005): Europeanisation and Foreign and Security Policy - Undermining or Rescuing the Nation State?, *Politics*, roč. 25, č. 3, s. 175–190.
- Manners, I. (2002): Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?, *Journal of Common Market Studies*, roč. 40, č. 2, s. 235–258.
- Marks, G. - Hooghe, L. - Blank, K. (1996): European Integration from the 1980s: State-Centric v. Multi-level Governance, *Journal of Common Market Studies*, roč. 34, č. 3, s. 341–378.
- Mastenbroek, E. - Kaeding, M. (2006): Europeanization Beyond the Goodness of Fit: Domestic Politics in the Forefront, *Comparative European Politics*, roč. 4, č. 4, s. 331–354. DOI: 10.1057/palgrave.cep.6110078
- Metcalf, D. (1998): Leadership in European Union Negotiations: The Presidency of the Council, *International Negotiation*, roč. 3, č. 3, s. 413–434. DOI: 10.1163/15718069820848300
- Miskimmon, A. (2007): *Germany and the Common Foreign and Security Policy of the European Union. Between Europeanisation and National Adaptation*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Miskimmon, A. - Paterson, W.E. (2003): Foreign and Security Policy: On the Cusp Between Transformation and Accommodation, in: K. Dyson - K. H. Goetz (eds.): *Germany, Europe and the Politics of Constraint*, Oxford, Oxford University Press, s. 325–345.
- Moberg, A. (2002): The Nice Treaty and Voting Rules in the Council, *Journal of Common Market Studies*, roč. 40, č. 2, s. 259–282. DOI: 10.1111/1468-5965.00354
- Moumoutzis, K. (2011): Still Fashionable Yet Useless? Addressing Problems with Research on the Europeanization of Foreign Policy, *Journal of Common Market Studies*, roč. 49, č. 3, s. 607–629. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2010.02146.x

- Naurin, D. - Wallace, H. (2008, eds.): *Unveiling the Council of the European Union. Games Governments Play in Brussels*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Olsen, J.P. (2002): *The Many Faces of Europeanization*, *Journal of Common Market Studies*, roč. 40, č. 5, s. 921–952. DOI: 10.1111/1468-5965.00403
- Ozel, I. (2013): *Differential Europe within a nation: Europeanization of regulation across policy areas*, *Journal of European Public Policy*, roč. 20, č. 5, s. 741–759. DOI: 10.1080/13501763.2012.751707
- Palosaari, T. (2011): *The Art of Adaptation. A Study on the Europeanization of Finland's Foreign and Security Policy*, Tampere, Tampere University Press.
- Pitrová, M. - Smekal, H. - Suchý, P. (2007): *Principy organizace zájmových skupin v ČR: právní předpisy a jejich změna v důsledku procesu evropeizace*, *Politologický časopis*, roč. 14, č. 4, s. 376–388.
- Pomorska, K. (2007): *The Impact of Enlargement: Europeanization of Polish Foreign Policy? Tracking Adaptation and Change in the Polish Ministry of Foreign Affairs*, *The Hague Journal of Diplomacy*, roč. 2, č. 1, s. 25–51. DOI: 10.1163/187119007X180467
- Radaelli, C.M. (2003): *The Europeanization of Public Policy*, in: K. Featherstone - C. M. Radaelli (eds.): *The Politics of Europeanization*, Oxford, Oxford University Press, s. 27–56.
- Radaelli, C.M. - Pasquier, R. (2007): *Conceptual Issues*, in: P. Graziano - M. P. Vink (eds.): *Europeanization: New Research Agendas*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, s. 35–45.
- Raimundo, A. (2013): *The Europeanisation of foreign policy: An assessment of the EU impact on Portugal's post-colonial relations in Sub-Saharan Africa*, *European Integration online Papers*, roč. 17, č. 1, s. 1–23.
- Reinhard, J. (2012): *"Because we are all Europeans!" When do EU Member States use normative arguments?*, *Journal of European Public Policy*, roč. 19, č. 9, s. 1336–1356. DOI: 10.1080/13501763.2012.662072
- Risse, T. (2000): *"Let's Argue!": Communicative Action in World Politics*, *International Organization*, roč. 54, č. 1, s. 1–39.
- Risse, T. - Cowles, M.G. - Caporaso, J. (2001): *Europeanization and Domestic Change: Introduction*, in: M. G. Cowles - J. Caporaso - T. Risse (eds.): *Transforming Europe. Europeanization and Domestic Change*, Ithaca and London, Cornell University Press, s. 1–20.
- Rovná, L. - Kasáková, Z. - Váška, J. (2007, eds.): *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii*, Praha, VIP Books.
- Sartori, G. (1970): *Concept Misinformation in Comparative Politics*, *The American Political Science Review*, roč. 64, s. 1033–1053. DOI: 10.2307/1958356
- Van Schendelen, R. (2010): *More Machiavelli in Brussels. The Art of Lobbying the EU*, Amsterdam, Amsterdam University Press.
- Schimmelfennig, F. - Sedelmeier, U. (2007): *Candidate Countries and Conditionality*, in: P. Graziano - M. P. Vink (eds.): *Europeanization: New Research Agendas*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, s. 88–101.
- Selck, T.J. (2006): *Preferences and Procedures. European Union Legislative Decision-Making*, Dordrecht, Springer.
- Šlosarčík, I. (2006): *Europeizace české veřejné správy: česká cesta, evropské prošlapané chodníčky nebo evropská administrativní magistrála?*, *Pražské sociálně vědní studie - Teritoriální řada*, č. TER-018, s. 3–26.
- Smith, M.E. (2004): *Institutionalization, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation*, *European Journal of International Relations*, roč. 10, č. 1, s. 95–136. DOI: 10.1177/1354066104040570

- Sorensen, G. (2001): *Changes in Statehood. The Transformation of International Relations*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Stone Sweet, A. - Fligstein, N. - Sandholtz, W. (2001): *The Institutionalization of European Space*, in: A. Stone Sweet - W. Sandholtz - N. Fligstein (eds.): *The Institutionalization of Europe*, Oxford, Oxford University Press, s. 1–28.
- Stone Sweet, A. - Sandholtz, W. (1998): *Integration, Supranational Governance, and the Institutionalization of the European Polity*, in: W. Sandholtz - A. Stone Sweet (eds.): *European Integration and Supranational Governance*, Oxford, Oxford University Press, s. 1–26.
- Tallberg, J. (2003): *The agenda-shaping powers of the EU Council Presidency*, *Journal of European Public Policy*, roč. 10, č. 1, s. 1–19. DOI: 10.1080/1350176032000046903
- Tallberg, J. (2006): *Leadership and Negotiation in the European Union*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Tomášek, M. (2009, ed.): *Europeizace trestního práva*, Praha, Linde.
- Torreblanca, J.I. (2001): *Ideas, preferences and institutions: Explaining the Europeanization of Spanish Foreign Policy*, *ARENA Working Papers*, č. 26.
- Tsebelis, G. - Garrett, G. (2000): *Legislative Politics in the European Union*, *European Union Politics*, roč. 1, č. 1, s. 9–36.
- Tulmets, E. (2009): *Revisiting Europeanisation: the role of social actors in the EU accession process*, in: S. Devaux - I. Sudbery (eds.): *Europeanisation. Social Actors and the Transfer of Models in EU-27*, Prague, CEFRES, s. 25–55.
- Verhoeff, E.C. - Niemann, A. (2011): *National Preferences and the European Union Presidency: The Case of German Energy Policy towards Russia**, *Journal of Common Market Studies*, roč. 49, č. 6, s. 1271–1293. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2011.02198.x
- Wessels, W. - Maurer, A. - Mittag, J. (2003, eds.): *Fifteen into one? The European Union and its member states*, Manchester and New York, Manchester University Press.
- Wong, R. - Hill, C. (2011, eds.): *National and European Foreign Policies: towards Europeanization?*, London and New York, Routledge.
- Wong, R.Y. (2006): *The Europeanization of French Foreign Policy: France and the EU in East Asia*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Wright, V. (1996): *The national co-ordination of European policy-making: Negotiating the quagmire*, in: J. Richardson (ed.): *European Union: Power and Policy-making*, London and New York, Routledge, s. 148–169.
- Zemanová, Š. (2007): *Výzkum Europeizace – aktuální problémy a perspektivy*, *Mezinárodní vztahy*, roč. 42, č. 4, s. 29–51.
- Zemanová, Š. (2008): *Evropeizace zahraniční politiky v oblasti lidských práv*, Praha, Oeconomica.

Europeanization and Foreign Policy: Potential for Further Research

SUMMARY

In recent years, the European Union has established itself as an actor at international level. This does not mean, however, that individual member states have withdrawn from international relations. The result is

rather a complex system of links that differs from one policy area to another, depending on the level of politicization and agreement among the member states and between the states and the institutions. This paper aims to review the existing debate on relations between national and European levels in the EU and identify existing gaps. It aims at showing the current compartmentalization of the academic debate and suggesting a possible remedy. In particular, it relies on the use of the concept of Europeanization in the area of foreign policy and its linkage to the issue of interest promotion at EU level (suggested but unused in the academic literature).

The Europeanization concept, which has been popular in the academic literature since the late 1980s, offers a means of escape from the conundrum of traditional IR theories – the fact that member states remain key actors in European politics, but, at the same time, their activities and options are limited by EU institutions and procedures and by their relations to other member states. Despite the original expansion of the concept, scholars have increasingly started using the term Europeanization to describe the influence of EU integration on the member states' policies and institutions. There remains the notion of three mutually linked forms of influence in the debate: beside EU influence on the member states (*downloading*), there is also the influence of the individual member states on EU integration (*uploading*) and the mutual influence among member states (*cross-loading*). The other forms of influence, such as uploading, remain, however, largely ignored in the literature, although it is accepted that the ability to promote national interest in the EU is directly connected to the ability to adapt institutionally to Brussels' formal and informal rules, and that the Europeanization pressure at the national level is caused by the mismatch between national and European policies. As a result, the adaptation to EU integration and the promotion of national interests within are mutually constitutive. This is acknowledged in Europeanization literature, but largely ignored. The same is true for literature on interest promotion and state behaviour in the Council, which, in turn, largely ignores the influence of EU integration on national policies and institutions.

In addition, Europeanization literature has mostly focused on first pillar policies from the beginning. Literature on the Europeanization of foreign policy is limited, because it has traditionally been considered an area where individual states remain in full control. However, the situation is not so simple. Latest research has revealed that it is possible to trace Europeanization in policy areas that are not fully constituted at the EU level, in countries that are not members of the EU, and that the member states do adapt their foreign policy to EU membership in some way. Yet, even the emerging literature on the Europeanization of foreign policy has suffered from the same problems as the rest of Europeanization research – an overall focus on changes at the national level and insufficient linkage between uploading and downloading. Most of it deals with the adaptation of either national institutions or policies to European integration.

This article argues that both these knowledge gaps should be filled and that they offer interesting topics for research. Firstly, the relationship between the adjustment to European integration and the ability to pursue one's interest should be studied, both in terms of form and results. Do the states pursue their interests differently in areas where they had to adjust their institutions compared to areas where their institutions have remained intact? Considering the different levels of adjustments made by member states, are countries that undergo institutional change more successful in the Council than others? Europeanization literature suggests some hypotheses to be tested. For example, one can expect that an individual state's activities and range of tools to upload its interests to EU level will correlate with the legal power and enforceability of the resulting policies, because the state will have a stronger incentive to shape decisions and prevent possible mismatches between EU and domestic policies.

Secondly, foreign policy should be included into this research framework. If foreign policy is subject to Europeanization, there is no reason why it should not be subject to the same questions as other areas. In fact, foreign policy and the external relations of the EU seem to be highly suitable areas for such research. The external relations of the EU cover policies with various levels of enforceability as well as different roles of EU institutions. On the one hand, we can find the Common Commercial Policy with exclusive EU competence and demonstrating the strong position of the Commission and the Parliament. On the other, there is security policy with the predominant role played by the member states and exhibiting very little enforceability. Between these two extremes there are many policies exhibiting different levels of integration, such as the European Neighbourhood Policy and the support for democracy and human rights. As a result, we can expect the member states to be much more active in the CCP than in CSDP in order to upload their preferences. In addition, foreign policy/external relations are mostly developed within one single institution in the member states, the foreign ministry. This allows for much better comparison between policies, because it is not necessary to test for the level of Europeanization of individual sections of national administration.

In short, the concept of Europeanization offers interesting research avenues despite the boom it has experienced in recent years. It should re-incorporate the concept of uploading and connect itself to the debate on interest promotion. In addition, more attention should be paid to the foreign policy area, which has been greatly under-researched so far.